

تحلیل و پژوهش محتوای کتاب های فارسی چهارم، پنجم و ششم ابتدایی در طول سال تحصیلی

1400

سید محسن سیدی

کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد صحنه

اداره آموزش و پرورش شهرستان سنقر، آموزشگاه سایه کر سفلی

Mohsen.seyedi946@gmail.com

09390483006

چکیده

تحلیل محتوا از روش های اسنادی است که به بررسی نظام مند، عینی، کمی و تعمیم پذیر پیام های ارتباطی می پردازد. این روش در دسته بندی روش ها، پنهانگر محسوب می شود و از آن برای بررسی محتوای آشکار پیام های موجود در یک متن می پردازد و در نتیجه وارد تاویل و نشانه شناسی محتوای پیام نمی شود. تحلیل محتوا روشی مناسب برای پاسخ دادن به سؤال هایی درباره محتوای یک پیام است. هر چند در رویکردهای اولیه، ادعا می شد که تحلیل محتوا می تواند علاوه بر محتوای پیام، به ویژگی های مؤلف و تأثیر بر مخاطب بپردازد، اما امروزه دو کارکرد اخیر را تنها در روش های تلفیقی میدانی و اسنادی امکان پذیر می دانند

کتاب های درسی باید به گونه ای تدوین شود که اهداف آموزشی از قبل تعیین شده را تامین کند. اگر در طی فرآیند آموزشی، نتیجه ای غیر از برنامه مورد نظر به دست آید و یا متناسب با درک فراگیر نباشد لزوم توجه و بازنگری مطالب مورد تدریس ضروری مینماید هدف این مطالعه ارزیابی و سنجش خوانایی کتاب های فارسی (خوانداری) چهارم، پنجم و ششم ابتدایی براساس شاخص های فرای، گانینگ، فلش، مک لافلین، ویلیام رومی و کلوز است. جامعه آماری شامل کل کتاب می باشد و نمونه آماری هم از سه بخش اول، وسط و آخر کتاب به طور تصادفی انتخاب شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان میدهد

در پاسخ به پرسش های این پژوهش، نتایج فرمول فرای بیانگر این است که اصل ساده به دشواری به ویژه در قسمت هجا در بیشتر موارد رعایت نشده است. سطح کتاب چهارم، پنجم و ششم از توانایی فراگیران بیشتر است. درجه سادگی در هیچ یک از کتاب های بررسی شده رعایت نشده است. سطح سنی و کلاسی در هیچ یک از کتاب های بررسی شده رعایت نشده است. نتایج فرمول ویلیام رومی بیانگر این است که متن کتاب های بررسی شده منفعل است و نتایج فرمول کلوز بیانگر این است که متن کتاب ها در سطح فشار روانی و استرس است

واژگان کیدی: تحلیل، فارسی، فارسی چهارم، فارسی پنجم، فارسی ششم

مقدمه

کتاب درسی به عنوان یکی از ارکان و عناصر اصلی در فرایند یادگیری در نظام آموزشی معرفی شده است که به عنوان مرجع و منبع موثق و علمی به فعالیت های آموزشی معلم و فراگیر جهت داده و موجب هماهنگی اقدامات و عملکردها جهت تحقق اهداف صریح یادگیری در کلاس درس میشود (حسن مرادی، ۱۳۹۰، ص ۱۱۳)

در جامعه اسلامی ما، آموزش و پرورش به منظور تربیت صحیح دانش آموزان در زمینه های دینی و اخلاقی، علمی، آموزشی، اجتماعی و کشف استعدادها و هدایت و رشد متوازن روحی و معنوی و جسمانی آنان تلاش میکند. حال آنکه کتاب درسی با محتوای آموزشی بویژه در نظام های متمرکز که محور مکتوب و مدیران تعلیم و تربیت محسوب شده و فعالیت ها و تجارب فردی دانش آموزان توسط معلم و حول محور آن سازماندهی می شود نیاز به تحلیل و بررسی علمی دارد این تحلیل به دست اندرکاران و مولفین کتب درسی کمک میکند تا در هنگام تهیه و تدوین و با گزینش و انتخاب کتب درسی تصمیمات عاقلانه تری را اتخاذ نمایند. نوعی از تحلیل ها که برای برنامه ریزان درسی، مولفین و تصمیم گیرندگان برنامه های درسی بسیار مفید و ضروری است تحلیل محتوایی است. این نوع تحلیل ها کمک میکند تا مفاهیم، اصول، نگرش ها، باورها و کلیه اجزاء مطرح شده در قالب دروس کتاب، مورد بررسی عملی قرار گرفته و با اهداف برنامه درسی مقایسه و ارزشیابی شدند. برای مثال ممکن است محتوا یا کتاب درسی-نگرش ها یا حالاتی را تشویق کنند که با اهداف برنامه تناسب چندانی نداشته باشد. یک تحلیل گر محتوایی با یک برنامه ریزی درسی از طریق تحلیل محتوا می تواند پیام های نهفته در داستان های ساده یا متون کتاب درسی را با اهداف برنامه مورد بررسی قرار دهد. همچنین میتوان از طریق تحلیل محتوا، گرایش ها یا جانبداریهای پنهان و آشکار را در متون برنامه تعیین کنند (یار محمدیان، ۱۳۷۰: ۱۴۸-۱۴۹)

محتوای آموزشی از اهمیت و جایگاه بالایی در نظام آموزش و پرورش برخوردار است و به عنوان حلقه رابطی است بین اهداف غائی آموزشی که توسط برنامه ریزان در گروه های مختلف آموزشی به محتوای درسی تبدیل میشود و مجموعه ای از دانش، بینش و مهارت هایی که فراگیران در طول یک پایه تحصیلی در کلاس های درس از معلمان خود میآموزند. لذا اهمیت این مسئله خصوصا در کشورهای با نظام آموزشی متمرکز که از یک کتاب درسی به طور همزمان و یکسان برای تمامی دانش آموزان مناطق مختلف کشور و در ابعادی وسیع استفاده می شود بسیار زیاد است از این رو نقد و بررسی و تحلیل کتاب درسی از زوایا و ابعاد گوناگون و با اهداف و مقاصد متفاوت از سوی افراد و گروه های مختلف از هنگام تدوین و آماده سازی تا مرحله ی تدریس و ارزیابی به عنوان یک الزام مطرح است. برهمین اساس تحلیل و بررسی کتاب درسی به برنامه ریزان کمک میکند تا در هنگام تدوین تصمیمات صحیحی اتخاذ نمایند (حسن مرادی، ۱۳۹۰ ص ۱۱۵-۱۱۴)

در سال های اخیر بیشتر علمای آموزش و پرورش و گروه های مختلف جامعه از نظام آموزش و پرورش بویژه برنامه های درسی و آموزشی به شدت انتقاد کردند، گفته اند که برنامه های درسی و آموزشی، مناسب با زندگی و نیازهای کودکان و جوانان و جامعه تهیه و تنظیم نشده اند. عدم همبستگی محتوا و برنامه های آموزشی با رغبت ها، تواناییها و نیازهای یادگیرندگان و سایر عوامل موجب افزایش نگران کننده افت تحصیلی شده است که اثربخشی برنامه ها به هیچ وجه با هزینه ها و نیروی انسانی صرف شده قابل توجیه نیستند. بنابراین پیشنهاد می کنند که برنامه های درسی و محتوای آنها یک بار دیگر باید با دقت مورد بررسی قرار گیرند تا آن قسمت هایی که نا مربوط و نامناسب میباشند. مشخص شوند و به جای آنها مواد و مطالب نو جایگزین شوند. این انتقادات موجب شده اند که محتوای بیشتر دروس در کلاس های ابتدایی و بالاتر تغییر و یا بهبود نسبی پیدا کنند. (تقی پورظهیر، ۱۳۸۵: ۹۵)

کتاب فارسی مهارت های خوانداری به قلمروشناسی زبان و به بیان دیگر قلمرو دریافتی و ادراکی زبان مربوط میشود. بنابراین لازم است در فرایند یاددهی یادگیری عناصر و ریز مهارت های خوانداری آموزش داده شوند تا زبان آموز را پس از درک و دریافت درست به تفکر در لایه های زیرین متن درس و نقد و تحلیل وادارد. محتوای آموزشی دانش سازمان یافته و اندوخته ای از اطلاعات مربوط به یک ماده درسی است که مجموعه ای از واقعیت ها، اصطلاحات ، قوانین ، اصول ، مفاهیم ، تعمیم ها، روش ها، پدیده ها، و مسائل مرتبط علمی را به صورت قابل درک برای گروه سنی خاصی ارائه می نماید تا نیل به اهداف کلان آموزشی را میسر سازد از این رو نقد و بررسی تحلیل کتاب های درسی از زوایا و ابعاد گوناگون به اهداف متفاوت از سوی افراد و گروه های مختلف از هنگام تدوین و آماده سازی تا مرحله تدریس ارزیابی به عنوان یک الزام مطرح است در این زمینه بررسی های مختلفی صورت گرفته است (ملکی، ۱۳۸۵:۴۲)

از آنجا که آموزش ابتدایی به عنوان مبنا و اصل همه آموزش ها مطرح میشود و در واقع سنگ زیربنای نظام آموزشی به شمار میرود، توجه اساسی به این دوره اهمیت ویژه ای دارد. محتوای کتاب های این دوره در ذهن دانش آموزان ، اولین نقشه هایی است که بر لوحی صاف و سفید نقش مینندد. محتوای آموزشی از اهمیت و جایگاه بی بدیلی در نظام آموزش و پرورش برخوردار است و به عنوان حلقه رابطی است بین اهداف غائی آموزشی که توسط برنامه ریزان در گروه های مختلف آموزشی به محتوای درسی تبدیل می شود و مجموعه ی از دانش ، بینش و مهارت هایی که فراگیران در طول یک پایه ی تحصیلی در کلاس های درس از معلمان خود می آموزند. لذا نقد و بررسی تحلیل کتاب درسی از زوایا و ابعاد گوناگون از هنگام تدوین و آماده سازی تا مرحله تدریس و ارزیابی به عنوان یک الزام مطرح است (حسن مرادی، ۱۳۹۰، ۱۱۳). در دوره ابتدایی خواندن و یادگیری خواندن کلمات و جملات یکی از اصول و اهداف مهم این دوره میباشد. لذا کتاب های درسی باید به گونه ای تنظیم شود که خواندن آن برای دانش آموزان مقطع ابتدایی راحت و آسان بوده و مشکلی از لحاظ خستگی برای آنان پدید نیآورد. ضمن اینکه متون باید رسا، کامل و به دور از هر نوع پیچیدگی باشد

با توجه به اهمیت در درس ادبیات فارسی به عنوان زبان اصلی، محققان درصددند ضمن معرفی شاخص هایی برای معلمان و همکاران ، زمینه ارزیابی کتاب فارسی چهارم ، پنجم و ششم ابتدایی فراهم نموده و به سوالاتی که در ادامه ذکر خواهد شد پاسخ دهیم و با توجه به این که پژوهش هایی ویژه ای در خصوص تحلیل محتوای کتاب های فارسی خوانداری چهارم تا ششم چاپ ۱۳۹۷ براساس شاخص های گانینگ ، فلش ، لافلین ، فرای، ویلیام رومی و کلوز ب انجام نرسیده است که این امر لزوم انجام این پژوهش را دو چندان کرد

پیشینه پژوهش

(ذاکری و همکاران ، ۱۳۹۶) تحقیقی با عنوان : ارزیابی و سنجش خوانایی کتاب های فارسی پنجم و ششم دبستان براساس شش شاخص سطح خوانایی فرای، گانینگ ، فلش ، لافلین و کلوز و ویلیام رومی انجام داده است که تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان میدهد، نتایج فرمول فرای بیانگر این است که کتاب ها از نظر قدرت خوانایی در سطح پایین بوده و اصل سادگی به دشواری بویژه در قسمت هجاها در بیشتر موارد رعایت نشده است . سطح کتاب پنجم و ششم از توانایی فراگیران بیشتر است و اصل ساده به دشوار و هم چنین درجه سادگی در هیچ یک از کتب بررسی شده رعایت نشده است . سطح سنی و کلاسی در هیچ یک از کتب بررسی شده رعایت نشده است . نتایج فرمول ویلیام رومی بیانگر این است که متن کتب بررسی شده منفعل است

(مریدی، زینب ، ۱۳۹۵)، تحقیق با عنوان : تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه چهارم ابتدایی براساس فرمول خوانایی ادوارد فرای انجام داده است که ، سطح خوانایی کتاب مذکور و میزان رعایت اصل ساده به دشواری و در نهایت تناسب این کتاب با توانایی فراگیران مربوطه سنجیده شود. . بنابر نتایج به دست آمده تعیین گردید که سطح خوانایی کتاب با توانایی فراگیران این پایه متناسب نیست . هم چنین درسلسله مراتب مطالب کتاب اصل ساده به دشواری تا حدودی رعایت نشده است . علاوه براین سطح سنی و کلاسی در این کتاب برای فراگیران پایه چهارم مناسب نمیباشد

(محمدی و همکاران ، ۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان : تحلیل محتوای فارسی خوانداری ششم براساس شاخص های گانینگ و کلوز انجام داده اند که یافته های تحقیق بیانگر آن است که کتاب فارسی ششم ابتدایی متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان این مقطع تحصیلی نبوده و همچنین فراگیران توان مطالعه و درک صحیح مطالب را ندارند و متن برای آنها دشوار میباشد

(عباسی و همکاران ، ۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان ارزیابی و سنجش خوانایی کتاب فارسی ششم دبستان انجام داده اند که یافته های حاصل از پژوهش نشان داد: در تنظیم مطالب کتاب بخوانیم ششم ابتدایی اصل ساده به دشوار رعایت نشده و حتی گاهی مطالب از دشوار به ساده تنظیم شده است . از هجاها و کلمات دشوار در متن استفاده شده که سطح خوانایی مطلب را برای کلاس ششم بالا برده و متناسب با سن آنها طراحی نشده . مطالب و محتوای کتاب در سطح فشار روانی و استرس زا است بنابراین توانایی آموزش مستقل را ندارد. همچنین ، (بادمهر، ۱۳۹۳)، (جوادی پور، ۱۳۹۳)، (نگهبان و همکاران ، ۱۳۹۴)

هدف های اصلی

هدف اصلی پژوهشگران در این پژوهش این است که به تحلیل محتوای کتاب های فارسی (خوانداری) چهارم ، پنجم و ششم ابتدایی بپردازد

هدف های جزئی

تعیین سطح خوانایی کتاب فارسی چهارم تا ششم ابتدایی

تعیین اصل ساده به دشواری کتاب فارسی چهارم تا ششم ابتدایی

تعیین سطح کلاسی و سطح سنی کتاب فارسی چهارم تا ششم ابتدایی

تعیین ضریب درگیری کتاب فارسی چهارم تا ششم ابتدایی

تعیین درجه دشواری و سادگی کتاب فارسی چهارم تا ششم ابتدایی

سوالات پژوهش

آیا سطح خوانایی کتاب های فارسی چهارم تا ششم ابتدایی با قدرت خوانایی فراگیران مرتبط است ؟

آیا در طراحی و تنظیم مطالب و محتوای کتاب های فارسی چهارم تا ششم ابتدایی تا چه حدی اصل ساده به دشواری ساختاری رعایت شده است ؟

سطح کلاسی و سطح سنی مناسب برای محتوای این کتاب از نظر الگو و شاخص های مورد نظر چقدر است ؟
ضریب درگیری متن کتاب های فارسی چهارم تا ششم ابتدایی چقدر است ؟
مطالب و محتوای کتاب از چه درجه دشواری و سادگی برخوردار بوده و در کدام پایه بیشتر قابل استفاده است ؟

روش پژوهش

روش پژوهش تحلیل محتوا کمی بوده که شامل تکنیک های فرای، گانینگ ، فلش ، لافلین ، ویلیام رومی و کلوز است
جامعه پژوهشی: کتاب های فارسی (خوانداری) چهارم ، پنجم و ششم ابتدایی چاپ (۱۳۹۷) است
رویکرد تجزیه تحلیل داده ها رویکرد توصیفی تفسیری است . در این رویکرد مستلزم حدودی از تفسیر و نیز پیش از آن انتخاب اطلاعات است

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات عبارتند از: روش ادوارد فرای (۱۹۶۹)

اساس فرمول ادوارد فرای به ترتیب زیر است

- انتخاب حداقل سه متن یک صد کلمه ای از بخش های ابتدایی، وسط و انتهای کتاب یا متن مورد ارزیابی به صورت تصادفی، در انتخاب و شمارش متون و کلمات مذکور باید به موارد زیر توجه کرد
- متون صد کلمه ای باید سه نمونه متفاوت از بخش های مختلف متن مورد ارزیابی را در اختیار قرار دهد
- برای دسترسی به این مهم اول باید دقیقاً یک صد کلمه برای هر متن انتخاب کرد. ثانیاً متن مورد نظر را به سه قسمت مساوی تقسیم کرده و سپس از هر بخش از طریق روش های تصادفی یک درس یا یک پاراگراف را گزینش کرد
- کلمات انتخاب شده باید مربوط به متن درس بوده و از انتخاب سوالات و . . خودداری کرد
- کلمات انتخاب شده باید متوالی باشند. بنابراین اگر در متن انتخاب شده یک صد کلمه وجود نداشته باشد. باید متن را عوض کرد یا شمارش را از درس بعدی ادامه داد
- در شمارش کلمات باید از شمارش اسامی خاص خودداری کرد
- محاسبه میانگین تعداد جملات در سه متن انتخاب شده

تعیین ساختار تنظیم مطالب

روش گانینگ فوگ (۱۹۵۲)

اساس کار گانینگ فوگ

— انتخاب یک نمونه ۱۰۰ کلمه ای از ابتدا، ۱۰۰ کلمه از وسط ، ۱۰۰ کلمه از انتها به صورت تصادفی

- شمارش تعداد جملات هر یک از نمونه ها مطابق ۳ نمونه انتخابی
- مشخص کردن متوسط طول جملات از طریق تقسیم تعداد کلمات به تعداد جملات هر نمونه ۱۰۰ کلمه ای
- شمارش کلمات دشوار (۳هجایی و بیشتر) موجود در هر کدام از متون ۱۰۰ کلمه ای
- جمع کردن تعداد کلمات دشوار با تعداد متوسط کلمات در جملات
- ضرب کردن حاصل جمع کلمات دشوار و متوسط کلمات در جملات با عدد ثابت ۰/۴ روش فلش

اساس کار فلش

- انتخاب یک نمونه ۱۰۰ کلمه ای از ابتدا، ۱۰۰ کلمه از وسط ، ۱۰۰ کلمه از انتها به صورت تصادفی
- تعیین طول کلمات از طریق شمارش تعداد سیلاب های موجود در ۱۰۰ کلمه
- شمارش تعداد جملات موجود در متون ۱۰۰ کلمه ای اول ، دوم و سوم
- تعیین طول متوسط جملات از طریق تقسیم تعداد کلمات به تعداد جملات کامل هر متن ۱۰۰ کلمه ای
- محاسبه میانگین طول کلمات و میانگین طول متوسط جملات متن ۱۰۰ کلمه ای
- ضریب میانگین طول کلمات در عدد ثابت ۸۴۶/۰
- کسر کردن حاصل ضرب بند ۶ از عدد ثابت ۸۳۵/۲۰۶
- ضرب کردن متوسط طول جملات در عدد ثابت ۰/۱۵/۱
- کم کردن حاصل ضرب از باقیمانده محاسبات بند ۷

روش مک لافلین

اساس کار مک لافلین

- انتخاب ۱۰ جمله متوالی از ابتدا، وسط و انتهای کتاب درسی به صورت تصادفی
- شمارش تعداد کلمات دشوار
- جمع کردن تعداد کلمات دشوار متون ۱۰ جمله ای انتخاب شده
- محاسبه جزر مجموع کلمات دشوار
- اضافه کردن عدد ثابت ۳ به جزر به دست آمده برای تعیین سطح کلاسی مطالب

— اضافه کردن عدد ثابت ۹ به جزر به دست آمده برای تعیین سطح سنی مطالب

روش ویلیام رومی

اساس کار ویلیام رومی

— انتخاب ۲۰ متن متفاوت از کتاب هر متن ۲۰ جمله

— ۲۰ جمله پشت سر هم از هر متن جدا شود جمعا ۴۰۰ جمله

— نوع جمله ها را بر حسب حفظی یا ادراکی بودن مشخص میکنیم

— در هر صفحه نمونه یا متن فراوانی جمله های لفظی یا ادراکی را مشخص میکنیم

— جمع فراوانی جمله های لفظی یا ادراکی را در نمونه های انتخابی حساب کنیم

روش کلوز

اساس کار کلوز

ابتدا از بخش هایی که فراگیران هنوز نخوانده اند و در کلاس تدریس نشده به صورت تصادفی و به نسبت تعداد ۵ بخش از ۵ قسمت مختلف کتاب نمونه ها را انتخاب میکنیم ، جمله ی اول نمونه ی انتخابی را به صورت کامل مینویسیم بدون کم و کاست ، از جمله دوم به بعد به تعداد هر ۵ کلمه یک جای خالی میگذاریم این کار را تا زمانی ادامه میدهیم که ۱۰ جای خالی ایجاد شود این روند در مورد هر ۵ متن اجرا شود

یافته ها

تحلیل محتوای کتاب فارسی چهارم ابتدایی

روش فرای

برای ارزیابی و خوانایی کتاب فوق ابتدا سه نمونه ۱۰۰ کلمه ای به صورت تصادفی طبقه ای انتخاب شد، سپس تعداد جملات موجود در متن مورد نظر مشخص و پس از آن مقدار هجاهای موجود در متن های منتخب ، شمرده شده

تجزیه و تحلیل اطلاعات براساس فرمول فرای گویای موارد زیر است

از نظر هجاها چون مجموعه هجاهای موجود در ۱۰۰ کلمه دوم (۲۰۵) از ۱۰۰ کلمه اول (۱۸۳) بیشتر است ولی متن صد کلمه ای سوم کم تر از متن دوم میباشد پس اصل ساده به دشواری در تنظیم مطالب رعایت نشده است

از نظر تعداد جملات موجود در متن یک صد کلمه ای اول (۶۰/۹) از متن دوم (۵۶/۹) کمتر است و تعداد جملات متن دوم (۵۶/۹) از متن سوم (۵۰/۶) بزرگتر است پس میتوان نتیجه گرفت که به اصل ساده به دشواری مطالب توجه نشده است و روند خاصی ندارد

با توجه به میانگین هجاها (۱۹۱) و جملات (۵۵/۸) و مقایسه آن با نمودار فرای مطالب کتاب برای کلاس اواخر دانشگاه مناسب است به عبارت دیگر قدرت خوانایی مطالب کتاب نسبت به دانش آموزان چهارم ابتدایی بسیار بالا بوده و خواندن و درک آن توسط دانش آموزان دشوار می باشد

روش گانینگ

تجزیه و تحلیل داده ها نشان میدهد

از نظر تعداد جملات موجود در متن یک صد کلمه ای اول (۶۰/۹) از متن دوم (۵۶/۹) کمتر است و تعداد جملات متن دوم (۵۶/۹) از متن سوم (۵۰/۶) بزرگتر است پس میتوان نتیجه گرفت که به اصل ساده به دشواری مطالب توجه نشده است و روند خاصی ندارد

چون طول متوسط جملات ۱۰۰ کلمه ابتدای کتاب برابر ۱۰۰ کلمه وسط کتاب است و وسط کمتر از انتهای کتاب است پس میتوان نتیجه گرفت که سیر منطقی آن از کم به زیاد رعایت شده است

بیشترین تعداد کلمات دشوار مربوط به متن یک صد کلمه ای وسط کتاب است و بعد از آن مربوط به یک صد کلمه اول کتاب و کمترین تعداد کلمات دشوار مربوط به بخش آخر کتاب است پس می توان نتیجه گرفت سیر تنظیم مطالب از ساده به دشواری رعایت نشده است

روش فلش

نتایج فلش فارسی چهارم

از نظر هجاها چون مجموع هجاهای صد کلمه ای متن دوم کتاب بیشتر از متن اول میباشد و متن سیر منطقی دارد اما از متن دوم به سوم روند منطقی نیست چون مجموع هجاهای متن دوم از سوم بیشتر است

تعداد جملات متن سوم بیشتر از دو متن اول و دوم میباشد و متن دوم بیشتر از متن اول است پس روند منطقی آن یعنی از کم به زیاد رعایت نشده است

متوسط طول جملات در متن اول و دوم کتاب مساوی است و متن سوم روند افزایشی گرفته است و روند آن از کم به زیاد است و روند کتاب از آسان به سخت میباشد

در مقایسه دشواری/ سادگی فلش میتوان نتیجه گرفت

الف) میانگین طول جملات ۹۶/۱۲ است که در مقایسه با جدول سادگی/ دشواری فلش بین (۱۴-۱۱) برای چهارم ابتدایی قدری ساده است

ب) میانگین هجاها ۱۹۱ میباشد که برای این پایه خیلی دشوار است

ج) درجه سادگی ۷۶/۳۱ است که در مقایسه با جدول سادگی/ دشواری فلش در سطح اوایل دانشگاه قرار دارد که نسبت به چهارم خیلی زیاد است

روش مک لافلین

نتایج لافلین پایه چهارم

$$\text{سطح کلاسی } ۸ = ۳ + ۵ = ۲۳$$

$$\text{سطح سنی } ۱۴ = ۵ + ۹ = ۲۳$$

نتایج بیانگر مناسب بودن متون انتخاب شده برای سطح کلاسی ۸ و سن ۱۴ در آموزش رسمی می باشد

روش ویلیام رومی

نتایج فرمول ویلیام رومی پایه چهارم

$$30+16+29+1=90= 0/29$$

$$271+7+21+1=310$$

براساس محاسبه آماری داده ها ضریب درگیری درخصوص متن ۲۹/۰ به دست آمده که از تقسیم مجموع مقوله ها فعال بر مجموع مقوله های غیرفعال به دست آمده است در نتیجه این متن ها برای کلاس چهارم ابتدایی منفعلی است

روش کلوز

نتایج کلوز پایه چهارم

نمرات فراگیران مورد آزمون در تکمیل کردن ۵۰ جای خالی طراحی شده مطابق فرمول کلوز ۸ تا ۳۲ بوده است میانگین نمرات آنان ۰۵/۱۹ با فراوانی ۵۰ میباشد. بنابر تجزیه و تحلیل اطلاعات پس از تبدیل نمرات به نسبت ۱۰۰ برای قرار دادن در محور کلوز نشانگر این است که فقط ۱/۳۸ درصد پاسخ های دانش آموزان درست بوده است پس بنابر مطابق محور کلوز چون سطح پاسخ های صحیح دانش آموزان بین ۰ تا ۴۰ درصد می باشد میتوان نتیجه گرفت که مطالب محتوای مورد ارزیابی در سطح استرس و فشار روانی بوده و سطح خوانایی آن برای کلاس چهارم دشوار است

تحلیل محتوای کتاب فارسی پنجم دبستان

روش فرای

نتایج فرای پایه پنجم

از نظر هجاها چون مجموع هجاهای موجود در یک صد کلمه دوم ۱۹۷ از مجموع هجاهای صد کلمه اول ۱۸۹ بیشتر است روند ساده به دشواری در تنظیم مطالب در این قسمت رعایت شده است اما بخش سوم کتاب مجموع هجاهای آن از بخش دوم کمتر است و در کل روند منطقی نیست

از نظر تعداد جملات متن دوم کتاب از متن اول کتاب کمتر میباشد و متن سوم هم کمترین تعداد جملات را دارد و در تنظیم مطالب اصل ساده به دشواری رعایت نشده است

با توجه به میانگین هجاها ۳۳/۱۹۱ و میانگین جملات ۸ و مقایسه آن با جدول فرای مطالب کتاب برای اوایل دانشگاه مناسب است

روش گانینگ

نتایج فرمول گانینگ پایه پنجم

چون تعداد جملات متن یک صد کلمه ای دوم از متن اول کمتر است و متن دوم هم از متن سوم بیشتر است پس میتوان نتیجه گرفت در تنظیم مطالب مورد بررسی اصل ساده به دشواری رعایت نشده است

چون طول متوسط جملات در متن سوم بیشتر از متن دوم میباشد و متن دوم بیشتر از متن سوم است پس میتوان نتیجه گرفت سیر منطقی آن از کم به زیاد رعایت نشده است

چون تعداد کلمات دشوار اول و وسط کتاب با هم برابر است و متن انتهای کتاب هم بیشتر از دو متن

دیگر است پس میتوان نتیجه گرفت اصل ساده به دشواری رعایت شده است

روش فلش

نتایج فلش پایه پنجم

از نظر هجاها در متن دوم تعداد هجاها بیشتر از متن اول است و در این بخش کتاب سیر منطقی دارد اما متن سوم مجموع هجاهای آن از متن دوم کمتر است و سیر منطقی نیست

متوسط جملات متن ها به ترتیب از کم به زیاد میباشد و سیر کتاب از آسان به سخت میباشد

در مقایسه با جدول دشواری/ سادگی فلش میتوان نتیجه گرفت

الف (میانگین طول جملات ۱۶/۱۴ است که در مقایسه جدول فلش قدری ساده است

ب (میانگین هجاها ۳۳/۱۹۱ است که برای دانش آموزان خیلی دشوار است

ج (درجه سادگی ۸۰/۳۰ که با مقایسه آن با جدول فلش در سطح اواخر دانشگاه قرار دارد

روش مک لافلین -۴-۲

نتایج فرمول لافلین پایه پنجم

نتایج بیانگر متناسب بودن متون انتخاب شده مطابق فرمول مک لافلین برای کلاس ۹ و سن ۱۵ سال در آموزش رسمی است که برای کلاس پنجم دشوار است

روش ویلیام رومی

نتایج فرمول ویلیام رومی پایه پنجم

براساس محاسبه آماری داده ها، ضریب درگیری در خصوص متن ۲۱/۰ به دست آمده که از تقسیم مجموع مقوله ها فعال بر مجموع مقوله های غیرفعال به دست آمده است ، در نتیجه این متن برای کلاس پنجم ابتدایی منفعلی است

روش کلوز-۶-۲

نتایج فرمول کلوز پایه پنجم

نمرات فراگیران مورد آزمون در تکمیل کردن ۵۰ جای خالی طراحی شده مطابق فرمول کلوز بین ۸ تا ۳۳ بوده است . میانگین نمرات آنان ۷/۱۷ از سقف نمره ۵۰ میباشد، تجزیه و تحلیل اطلاعات پس از تبدیل نمرات به نسبت ۱۰۰ برای قرار دادن در محور کلوز نشانگر این است که فقط ۴/۳۷ درصد پاسخ های دانش آموزان درست بوده است میتوان نتیجه گرفت که محتوای مطالب مورد ارزیابی در سطح استرس و فشار روانی بوده و سطح خوانایی آن برای کلاس پنجم بسیار دشوار است

تحلیل محتوای کتاب فارسی ششم ابتدایی

روش فرای

نتایج فرمول لافلین پایه ششم

از نظر تعداد جملات متن دوم و سوم باهم برابر هستند و از متن اول بیشتر هستند پس روند ساده به دشواری رعایت شده است

از نظر تعداد هجاها هم روند از کم به زیاد می باشد و اصل ساده به دشواری رعایت شده است

با توجه به میانگین هجاها ۱۸۶ و جملات ۶ و مقایسه آن با نمودار فرای مطالب کتاب برای اواخر دانشگاه مناسب میباشد

روش گانینگ

نتایج فرمول گانینگ پایه ششم

تحلیل مربوط به ستون طول متوسط جمله ها، روند طول متوسط جمله ها از زیاد به کم میباشد بنابراین متن از دشوار به ساده نوشته شده است

روند کلمات دشوار در اول و وسط کتاب با هم برابر است و در بخش سوم افزایش یافته است و سیر آن منطقی است

نتیجه میانگین ستون آخر نشان میدهد که متن کتاب مناسب پایه ششم نیست و مناسب پایه هشتم میباشد

روش فلش

نتایج فرمول فلش پایه ششم

تحلیل میانگین حاصل از تعداد هجاها ۱۸۶ در جدول توصیفی نشان میدهد که حاصل بین ۱۹۲-۱۶۷ است در نتیجه متن دشوار است

میانگین حاصل از متوسط طول جملات ۱۸/۱۶ که در جدول توصیفی بین ۱۴ تا ۱۷ میباشد که متن معمولی متناسب پایه هشتم تا نهم میباشد

برای بدست آوردن درجه سادگی طبق ستون آخر جدول محاسبه میکنیم که میانگین آن ۷۷/۳۳ در جدول توصیفی فلش بین اعداد ۳۰ تا ۵۰ می باشد که دشوار بودن متن را نشان میدهد و مناسب فراگیران اوایل دانشگاه است

روش مک لافلین

نتایج فرمول لافلین پایه ششم

نتایج بیانگر مناسب بودن متون انتخاب شده مطابق فرمول مک لافلین برای کلاس ۹ و سن ۱۵ در

آموزش رسمی است که مطالب برای دانش آموزان کلاس ابتدایی دشوار است

روش ویلیام رومی

نتایج فرمول ویلیام رومی پایه ششم

براساس محاسبه آماری داده ها، ضریب درگیری در خصوص متن ۱۰/۰ به دست آمده است که از تقسیم مقوله های فعال بر غیرفعال به دست آمده است در نتیجه این متن برای کلاس ششم ابتدایی منفعلی است

روش کلوز

نتایج فرمول کلوز پایه ششم

تحلیل براساس میانگین به دست آمده از نمرات فراگیران نتیجه ۳۵/۲۸ می باشد و در محور بین ۲۰ تا ۴۰ قرار دارد که این محدوده فشار روانی را نشان میدهد یعنی دانش آموزان در فشار روانی هستند و بدون آموزش معلم یادگیری صورت نمیگیرد

بحث و نتیجه گیری

در پاسخ به پرسش اول پژوهش : نتایج بیانگر این است که سطح کتاب فارسی چهارم تا ششم از توانایی فراگیران بیشتر است در پاسخ به پرسش دوم پژوهش : نتایج بیانگر این است که که اصل ساده به دشواری رعایت نشده است . در کتاب چهارم از نظر تعداد جملات روند کتاب منطقی نیست و از نظر هجا هم اصل ساده به دشواری رعایت نشده است و این نتیجه با نتیجه پژوهش (مریدی، ۱۳۹۵) همخوانی دارد. که نتیجه روش های گانینگ و فلش و فرای به هم نزدیک می باشد. در پایه پنجم هم از نظر تعداد جملات روند کتاب از دشوار به آسان است و از نظر هجاها هم روند آن منطقی نیست . در پایه ششم از نظر تعداد جملات و تعداد هجاها روند کتاب منطقی می باشد

در پاسخ به پرسش سوم : بیانگر این بود که سطح سنی و کلاسی در هیچ یک از کتاب های بررسی شده رعایت نشده است که با یافته های تحقیق (ذاکری و همکاران ، ۱۳۹۶) که بیانگر آن است که کتاب های فارسی پنجم و ششم ابتدایی متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان این مقطع تحصیلی نبوده و همچنین فراگیران توان مطالعه و درک صحیح مطالب را ندارند و متن برای آنها دشوار می باشد همخوان است

در توضیح کامل مطلب فوق نتیجه میگیریم در ارتباط با پایه چهارم بررسی ها نشانگر عدم تناسب محتوای کتاب از نظر خوانایی برای کلاس چهارم مطابق فرمول های گانینگ و لافلین از نظر خوانایی به ترتیب مناسب کلاس هفتم و هشتم میباشد در پایه پنجم به ترتیب فرمول ها نهم و نهم میباشد و در کلاس ششم به ترتیب فرمول ها هشتم و نهم میباشد

در پاسخ به پرسش چهارم : نتایج فرمول ویلیام رومی بیانگر این است که متن کتب بررسی شده منفعل است که با نتیجه پژوهش (بادمهر، ۱۳۹۳)، (ذاکری و همکاران ، ۱۳۹۶)، (نگهبان و همکاران ، ۱۳۹۴) و (جوادی پور، ۱۳۹۳) که به این نتیجه رسیدند که ضریب رگیری دانش آموزان با کتاب های دوره ابتدایی کمتر از ۴/۰ یعنی سطح منفعل بوده همخوان است

براساس محاسبه آماری داده ها، ضریب درگیری در خضوض متن کتاب چهارم ۲۹/۰ به دست آمده که از تقسیم مجموع مقوله های فعال بر غیرفعال به دست آمده که این متن ها برای کلاس چهارم منفعل است در کتاب پنجم ۲۱/۰ به دست آمده که منفعل می باشد و در کتاب ششم هم ۱۰/۰ به دست آمده که این متن ها هم برای این پایه منفعل می باشد

در پاسخ به پرسش پنجم : پژوهش در خصوص درجه دشواری سادگی: نتایج نشان میدهد مطالب و محتوای بررسی شده کتاب ها براساس شاخص فلش ، از لحاظ هجاها خیلی دشوار و از نظر درجه در حد اوایل و اواخر دانشگاه برآورد شد که مطالب برای این سنین خیلی دشوار است

در توضیح کامل مطلب فوق : در پایه چهارم میانگین هجاها ۱۹۱ میباشد که برای این پایه خیلی دشوار است . درجه سادگی ۷۶/۳۱ است که در مقایسه با جدول سادگی/ دشواری فلش در سطح اوایل دانشگاه قرار دارد در پایه پنجم میانگین هجاها ۳۳/۱۹۱ است که برای دانش آموزان خیلی دشوار است درجه سادگی ۸۰/۳۰ که با مقایسه آن با جدول فلش در سطح اواخر دانشگاه قرار دارد و در کتاب ششم میانگین حاصل از تعداد هجاها ۱۸۶ در جدول توصیفی نشان میدهد که حاصل بین ۱۶۷- ۱۹۲ است در نتیجه متن دشوار است از لحاظ درجه دشواری که دشوار بودن متن را نشان میدهد و مناسب فراگیران اوایل دانشگاه است . به طور کلی به این نتیجه رسیدیم که درجه سادگی در هیچ یک از کتاب های بررسی شده رعایت نشده است و مطالب مورد نظر مناسب پایه ها نیستند

پیشنهادات

پیشنهاد میشود از جملات با تعداد کلمات کمتر و همچنین از کلمات ساده تر استفاده شود و حجم کتاب هم کمتر میشود

پیشنهاد می شود جملات طولانی به چند جمله کوتاه تقسیم شود البته به طوریکه بر حجم محتوا افزوده نشود

به معلمان گرامی پایه چهارم و پنجم ابتدایی پیشنهاد میشود که وقت بیشتری را در جهت یادگیری مفاهیم چند هجایی متن کتاب اختصاص دهند

پیشنهاد میگردد شاخص های مورد نظر این پژوهش بر روی سایر کتاب های دوره ابتدایی نیز انجام شود و همچنین پژوهش هایی دیگر بر روی کتاب های فارسی انجام بگیرد

در تالیف کتاب های درسی به سطح سنی و سطح کلاسی فراگیران توجه شود

به برنامه ریزان درسی حوزه تالیف کتب درسی پیشنهاد میشود از نظرات تحلیلگران متون کتاب درسی استفاده کرده تا در زمینه سایر کتاب های درسی که قرار است تالیف گردد تا با نتایج بدست آمده از این تحقیقات روبه رو نشویم

فهرست منابع و مآخذ

- تقی پور ظهیر، علی، (۱۳۸۵)، اصول برنامه ریزی درسی ئ آموزشی، تهران : آگاه — حسن مرادی، نرگس ، (۱۳۹۰)، تحلیل محتوا کتاب درسی، چاپ دوم، تهران : آییژ — یار محمدیان ، محمدحسین ، (۱۳۸۶)، اصول برنامه ریزی درسی، تهران : یادواره کتاب
- ضل الهی، سیف اله ، (۱۳۸۹)، روش شناسی تحلیل محتوا با تاکید بر تکنیک های خوانایی سنجی و تعیین ضریب یادگیری متون ، فصلنامه پژوهش ، سال دوم، شماره اول ، بهار و تابستان ، ص ۷۱-۹۴
- فضل الهی، سلف الله و توانا، منصور، (۱۳۹۰)، ارزیابی و سنجش کتاب علوم سوم ابتدایی براساس شاخص فرای، گانینگ ، فلش کلوز و لافلین ، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران ، سال ششم ، شماره ۲۲، ص ۱۴۶-۱۶۳
- مریدی، زینب ، ۱۳۹۵، تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه چهارم ابتدایی براساس فرمول خوانایی ادوارد فرای، پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران ، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار - موسسه آموزش عالی مهر اروند
- محمدی اترگله ، مصطفی؛ مریم اسماعیلی؛ محمدامین رحیمی و مهناز محمدی، ۱۳۹۵، تحلیل محتوا سطح خوانایی کتاب فارسی ششم ابتدایی بر اساس شاخص های گانینگ و کلوز، اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران ، قم

___ Jahangir ail (2003). Evaluation of EFL Materials Taught at Iranian Public

High Schools. EFL Journal volume9. Issue

اولین کنفرانس ملی

ISC

تازه های روانشناسی تکاملی و تربیتی

CIVILICA

The first conference on developmental and educational psychology

بندرعباس - آذر ۱۴۰۱

فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی

Journal of Research in Psychology and Education